

Renoveren of slopen

De Dudokhaken zijn niet het beste werk van de architect. Maar een Dudok breek je niet zomaar af.

tekst **Bernard Hulsman**

Zijn we in de maling genomen? Deze vraag dringt zich op bij de gerenoveerde Dudokhaken. Dit buurtje met haaks op elkaar staand woningblokken in de westelijke tuinsteden van Amsterdam ontkwam aan de sloopwoede die tot voor kort gepaard ging met de stedelijke vernieuwing. Het wonderbaarlijke behoud is ongetwijfeld te danken aan de naam Dudok. Willem Marinus Dudok (1884-1974), beroemd door het Raadhuis in Hilversum uit 1931, is een van de geliefdste Nederlandse architecten uit de 20ste eeuw. Een Dudok breek je daarom niet zomaar af.

Maar veel andere woningblokken van minder bekende wederopbouw-architecten zijn inmiddels wel gesloopt en vervangen door nieuwe. Dat werd altijd gerechtvaardigd met het argument dat dit goedkoper was dan renovatie en verbouwing. Maar nu de Dudokhaken voor de helft zijn verbouwd, laat de Amsterdamse woningbouwvereniging Stadgenoot weten dat renovatie juist de toekomst heeft in de stedelijke vernieuwing.

Oorzaak is natuurlijk de crisis die de bouw en de huizenmarkt heeft getroffen. Hoe beroemd de door Cornelis van Eesteren ontworpen westelijke tuinsteden ook zijn, de verkoop van de nieuwbouwwoningen loopt er lang niet meer zo goed als een paar jaar geleden.

Verbouwd wooncomplex van Dudok in het Amsterdamse Geuzenveld

Het is alsof Dudok zijn haken met een zekere tegenzin heeft ontworpen

De redenering van de woningcorporaties spreekt vanzelf, maar geeft toch een ongemakkelijk gevoel. Want in tijden van crisis, waarin bezuinigen na stoppen de tweede reflex is, ligt het niet voor de hand om over te stappen op een alternatief waarvan altijd werd beweerd dat dit duurder is dan de oplossing die nu wordt verworpen.

Waren sloop en nieuwbouw dan toch niet goedkoper dan renovatie? De oplossing van het raadsel ligt in de aard van de toekomstige renova-

ties. Die zullen waarschijnlijk minder ingrijpend en dus goedkoper zijn dan nu bij de Dudokhaken.

De Dudokhaken zijn rigoureuus aangepakt. Van Schagen Architecten heeft bestaande kleine huurwoningen samengevoegd tot grotere huur- én koopwoningen. Van de droogzolders hebben ze hogere dakwoningen gemaakt, zodat het hele complex nu ondanks de samenvoeging van woningen 27 appartementen meer telt dan oorspronkelijk. Op de hoeken van de blokken zijn grote glazen trap- en lifthuizen gekomen. En de eens publiek toegankelijke binnenterreinen zijn, zoals zo vaak bij stedelijke vernieuwing gebeurt, afgezet met hekken, waarvan het hoogste uit kunstzinnige, ijzeren bladen bestaat.

Misschien komt de rigoureuze aanpak van de Dudokhaken doordat ze niet tot Dudoks beste werk beho-

ren. Niet alleen had de naoorlogse Dudok veel van zijn *schwung* verloren, het is ook alsof hij zijn haken met een zekere tegenzin heeft ontworpen. Hij zag niet zo veel in de open verkaveling die Van Eesteren had voorgeschreven voor de westelijke tuinsteden. 'Als de straat niet bestond, dan had die moeten worden uitgevonden', zei hij tijdens een bijeenkomst met andere architecten die in de buurt bouwden.

Om nog iets van een straat met gesloten gevelwanden te krijgen, zette Dudok aan de straatkant telkens twee haakse blokken net tegen elkaar aan, zodat ze een dichte hoek vormden. Maar doordat de hoeken bestonden uit twee vrijwel blinde muren, waren doodse ruimtes het resultaat. De glazen trappenhuizen zijn dan ook een verbetering.

Maar de toevoegingen van Van Schagen missen wel de verfijning

die ook het mindere werk van Dudok kenmerkt. De dikke, overstekende daken op de nieuwe dakwoningen en de forse betonconstructie van de trappenhuizen zijn zo grof dat ze pijn doen aan de ogen. Wel hebben ze als voordeel dat je goed kunt zien wat Van Schagen heeft toegevoegd en wat oorspronkelijk is. Bovendien is het exterieur van het oude deel aanzienlijk opgeknapt. De kunststof kozijnen, die het nog gerestaureerde deel van de Dudokhaken zo'n droevig aanzicht geven, zijn vervangen door houten kozijnen die hun oorspronkelijke grijsblauwe kleur hebben teruggekregen. Ook de balkons zijn weer Dudokrood. Samen met de lichtgele stalen constructiebalken geven ze de Dudokhaken toch weer de frisheid die ze vlak na oplevering in de optimistische wederopbouw-tijd moeten hebben gehad.

ook hondensleetochten te boe-